

Litteraturöversikt

TITEL:

Putin's Wars: The Rise of Russia's New Imperium

FÖRFATTARE:

Marcel H Van Herpen

FÖRLAG:

Rowman & Littlefield,
Lanham, Boulder, New York, Toronto,
Plymouth 2014

Vladimir Putin vill återupprätta det storryska riket. Han är inte där ännu. Vad den nederländske forskaren Marcel Van Herpen beskriver i denna bok är en väg från postimperium till preimperium. Kreml förlorade det kalla kriget och i Afghanistan (Andropovs krig) liksom i Tjetjenien 1994–1996 (Jeltsins), men sedan, under Putin, har det varit ”segrar”: Tjetjenien igen 1999–2009 (med irreguljära bohemiskt klädda yrkes-soldater, något känns igen), Georgien 2008 (då dock den reguljära armén) och så, fast efter bokens utgivning, våren 2014 det ryska uppslukandet av Krim och fortsatt aggression mot Ukraina.

Den borde inte ha kommit oväntat. Redan 1997, när västvärlden och faktiskt många experter på allvar trodde att det var slut med ryska maktambitioner ut över landet gränser, hävdade den då nye nyckelmannen Putin att ”Ukraina är inte ett riktigt land”. Analysen grundas i hur han stärker ett inhemskt konfliktmandat med stöd av den ortodoxa kyrkan, aggressiva ungdomsgrupper, kosacker och förstås säkerhetstjänsten FSB – som här med stöd i källorna otvetydigt sägs ligga bakom de mystiska hussprängningarna 1999; ingen tjetjen har åtalats.

Alla Putins krig beskrivs som systematiskt förberedda bakom ett sanslöst ljugande.

Kosacker hade fått marschorder, Moskva hade femtio reportrar på plats och 58. armén stod långt inne i Sydossetien när Saakashvili försökte förekomma ett hotande slow motion-anfall – fullständigt överraskande, sa Moskva. Men ack så nej. Georgien chanslöst från starten; så var planen.

TITEL:

Policing Wars. On Military Intervention in the Twenty-First Century

FÖRFATTARE:

Caroline Holmqvist

FÖRLAG:

Palgrave Macmillan, England 2014

Dagens krigföring bär på ett kolonialt arv. Upprörsbekämpning (Counter Insurgency, COIN) fick sin tonklang av generaler som Rupert Smith, David Petraeus och Stanley McChrystal. Men många av idégivarna bakom manualer och vitböcker bjöd ut sina erfarenheter från briterernas krig i Malaya och fransmännens i Algeriet. Det här nämns nästan aldrig i litteraturen, så ej heller av denna boks författare, forskaren Caroline Holmqvist.

Men hon har gjort desto mer för att röja upp i teorierna bakom och praktiken i ”nya krig” med liberala värderingar för att skydda folket i kollapsade stater från terrorist, krigsherrar och upprorsmakare och för att där ”skapa ordning”; en medveten parallell till det som polisen gör mot kriminella. Man säger att detta kommer att, ska och borde fungera.

Problemen är dock många, bl a att många invånare vägrar att uppfatta väpnade aktörer utifrån som poliser utan ser dem som inkräktare. Till skillnad från kriminella erkänner de inte att de bryter mot en rätts-

ordning. COIN riskerar att gå från strategi till taktik, istället för politiska mål handlar det om vad militären försöker uppnå i väntan på att insatsen äntligen ska ta slut. Avsikten är inte som förr att vinna över en "legitim" motståndare. Krig har ersatts av krigföring. Och nu ser vi nya former av skugghantering med Special Forces och drönare.

TITEL:

Aspiration and Ambivalence: Strategies and Realities of Counterinsurgency and State Building in Afghanistan

FÖRFATTARE:

Vanda Felbab-Brown

FÖRLAG:

Brookings Institution Press, Washington, DC, 2013

En högst läsvärd bok. Mycket av det som den tar upp inför Afghanistans bekymmersamma framtid har redan skildrats ett otal gånger, och författarens egna erfarenheter av USA:s och den internationella ISAF-styrkans missgrepp sträcker sig inte längre än till 2012. Men hon ger en intensiv närvarokänsla.

Ta vad det innebär att vara kvinna i landet med många timmars färd i en överlastad bil utan några som helst toalettmöjligheter och där män inte tolererar att deras kvinnor utträttat sina naturbehov ens i skydd av heltäckande burka. Man rör sig i en värld där på blott alltför många ställen lag och ordning styrs av krigsherrar, talibaner och kriminella gäng – allt på deras villkor. Något bättre finns inte, det är Kabulregimens sorgliga facit.

Med sina slumrande naturtillgångar kunde Afghanistan gå mot gyllene framtid kring en ny "silkesväg", om dess grannar förmådde samlas kring en ekonomisk gemenskap. Vad som förestår är nödvändigtvis

ändå inte rena inbördeskriget mellan pash-tuner, hazara, tadjiker och resten, och de har heller inte alla mangrant sett amerikannare och andra hjälpare som inkräktare. Men folket fruktar en framtid av självsvåldiga säkerhetsstyrkor, inklusive tyvärr även de lokala poliser vilkas tillkomst ibland kallas för en framgång.

TITEL:

War Comes to Garmser. Thirty years of Conflict on the Afghan Frontier

FÖRFATTARE:

Carter Malkasian

FÖRLAG:

Hurst & Company, London 2013

En av få goda böcker från Afghanistan! Om detta är kritiker, flera av dem kända för idéer om upprorsbekämpning (Counter-Insurgency, COIN), ense. Det är lätt att förstå deras sympati, författaren försöker visa att och hur man skulle kunna lyckas, såsom han själv bevittnade som civil rådgivare 2010–2011. Men om kampen kring Garmser har han skrivit mycket bra.

Detta långsmala distrikt i den oroliga provinsen Helmand, fem timmars bilresa från Pakistan, under lugnare perioder med 150 000 invånare har sett mycket hända under trettio år: jihad mot Sovjetunionen, inbördes fejd mellan stamhövdingar, talibansk erövring, efter talibansk flykt ny splittring, talibansk återkomst och västligt fredsframtvängande av briter och amerikanska marinkårssoldater – inte minst efter Obamas offensiv (ännu en "surge").

Talibanerna hade framgång i Garmser med sin disciplin bland religiösa ledare, mullor, och fattiga immigranter. De som USA/Storbritannien stödde sig på tillhörde de mer besuttna skikten, knappast idealgestalter: obildade, mutbara, snara till fejder och präglade av ett ofta våldsamt förflu-

tet. Men Afghanistan är ändå inte oregel-
lig, hävdar författaren: man kunde ha lyckats
med tidig satsning, jordreform, ökade
resurser på inhemsk armé och polis och en-
ergiska försök att försöka förstå samhälle
och kultur.

TITEL:

**The Last Empire: The Final
Days of the Soviet Union**

FÖRFATTARE:

Serhii Plokhyy

FÖRLAG:

Basic Books, New York 2014

Att USA vann det kalla kriget var en myt
enligt denna boks författare, professor i
ukrainsk historia. Snarast blev det ödes-
digert att de amerikanska ledarna intala-
de sig att det var deras ansträngningar som
fick Sovjetunionen på fall, som en lyckad
”regimförändring”. Irak och Afghanistan
har visat hur svårt och kostsamt det i själ-
va verket skulle bli för Washington att göra
sin vilja gällande. I ingetdera exemplet för-
stod man det interna maktspelet.

USA försökte också i det längsta stöd-
ja Michail Gorbatsjov i dennes planer på att
åstadkomma en ny union av alla tidigare
sovjetrepubliker, samtidigt som supermak-
ten välsignade de tre baltiska republikernas
fulla nationella självständighet. En logiskt
osammanhängande position, men viktigast
var att de sovjetiska kärnvapnen skulle för-
bli under central kontroll.

Det som framför allt fick Sovjetunionen
att gå samma väg som historiens andra
upplösta imperier förklaras ha varit Ukra-
inas beslutsamhet att välja nationellt obero-
ende, något som idag känns nedslående
ironiskt. Under förvirring och alkoholi-
ntag skapades ”oberoende staters samväl-
de”. Det var faktiskt inte Boris Jeltsins av-
sikt, innan han snarast hatiskt i december

1991 jagade bort en Gorbatsjov som spratt-
lade emot.

TITEL:

**Ring of Steel: Germany and Austria-
Hungary at War, 1914–1918**

FÖRFATTARE:

Alexander Watson

FÖRLAG:

Allen Lane, London 2014

Lite av en eftersläntare om första världs-
kriget. Men som ingen annan leder den
brittiske forskaren Alexander Watson lä-
saren in i den värld som blev Tyska rikets
och Österrike-Ungerns efter krigsutbrottet.
Under inre fred följde föga entusiastiska
folk sina ledare i en stämning av rykten
och rädsla för tsarens väpnade horder, en-
ligt författaren ett ”folkens krig”. Styrkan
fanns lokalt, utövad av borgmästare, lära-
re, präster och journalister.

I Tyskland slöt man en ”borgfred” och
enigheten var till en början stor. Märk-
värdigare är att disciplinen höll även i dub-
belmonarkin vid Donau, denna språkgrup-
pernas splittring utan like.

Dessvärre begick båda våldshandlingar
inom ramen för sin krigskultur. Det var de
inte ensamma om, men – ett skrämmande
förebud om vad som skulle komma med
nazismen – utsattes deras offer för rasför-
domar, mördades, sattes i slavarbete eller
drevs på flykten i folkrensningar. Det bli-
vande Ukraina med sina naturtillgångar
hörde till de utsatta.

För snart halvsvaltande tyskar blev ef-
terhand Storbritannien fienden nummer
ett med sin blockadpolitik. Men med den
”oinskränkta” ubåtskrigföringens misslyck-
ande brast tilltron hos centralmakternas be-
folkningar till vad som hade blivit Hinden-
burg-Ludendorffs krig.

Efter ett sista dödsprång kraschade allt – med frågan om vad det hela hade tjänat till.

TITEL:

A Warrior Dynasty: The Rise and Fall of Sweden as a Military Superpower, 1611–1721

FÖRFATTARE:

Henrik O. Lunde

FÖRLAG:

Casemate, Philadelphia & Oxford, Oxford 2014

Henrik Lunde är en norskamerikanare som tycker att anglosaxiska militärhistoriker har ägnat alldeles för litet uppmärksamhet åt Norden. Det ville han rätta till med bl a *Finland's War of Choice* (i Litteraturöversikt 2014, 2. häftet), om Finland och Tyskland som samkrigförande under fortsättningskriget. Nu gäller det Sveriges hundra-tjugoföråriga stormaktstid.

Om vår store statsman Axel Oxenstierna och mest kända gestalt, Kristina, finns inte mycket i denna krigshistoria, desto mer om krigarkungarna och andra fältherrar med Lennart Torstensson i spetsen. Tyngdpunkten ligger förstås på Gustav II Adolf, som i polska kriget lärde krigskonst i praktiken och tekniskt och taktiskt blev en av historiens militära nyskapare; om han bättre lyckats utnyttja sin sensationella seger vid Breitenfeld kunde trettioåriga kriget varit över på mindre än femton år.

Resten av stormaktstiden, inklusive Karl XII:s krig, hanteras mer kortfattat i berättelsen om hur ett fattigt, folktomt men ”krigiskt” land med banbrytande statsapparat och enastående militär förmåga kunde hävda sig som stormakt. Men sådant räcker inte för en stormakts fortlevnad, hävdar författaren, som väntas utkomma med ett

stort verk om USA:s motsvarande förmåga de senaste femtio åren.

TITEL:

World Order: Reflections on the Character of Nations and the Course of History

FÖRFATTARE:

Henry Kissinger

FÖRLAG:

Allen Lane, Great Britain 2014

Henry Kissinger är 91 år. Boken uttrycker de tankar om mänsklig ordning som han vill lämna efter sig. Det är den gamle statsmannen som talar, inte Richard Nixons rådgivare så djupt involverad i USA:s Vietnamkrig att människor har velat se honom dömd för krigsförbrytelser. Han hyser oro för följderna av ständigt nya tekniska genombrott och allt snabbare kommunikationer. Kan vad han kallar en urgammal dröm om mänsklig gemenskap förverkligas eller ska människor kasta sig in i en värld av kriser som de inte förstår?

Språket är typiskt Kissinger med de långa historiska svepen när han identifierar fyra världsordningar: Europas, islams, Kinas och USA:s. Mörkast är bilden av islam, särskilt Iran, vars tankar minst av allt går ihop med Westfaliska fredens balans- och hänsynstagande. Kina lär heller inte nöja sig med mindre än en ledande roll i Asien och världen. Återstår USA:s syften, där författaren delar den amerikanska självbilden av idealism parad med realism.

USA och Kina ser han som de nödvändiga pelarna i en fungerande världsordning, den bevarade freden. Det är nationalstaters krig Kissinger varnar för, inte pandemier, klimatändringar och terroristnätverk. De lämnas åt rimligtvis åt andra att grubbla över.

Böckerna anmälda av Olof Santesson.